

ВДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОХОДІВ ПІДПРИЄМСТВ ТОРГІВЛІ

Анотація

На сучасному етапі економічного розвитку відбуваються суттєві зміни в механізмі функціонування підприємств торгівлі, що обумовлено євроекономічними реформами, що проводяться в країні. Ці реформи також стосуються і системи бухгалтерського обліку, згідно з якими значно підвищуються вимоги до повноти і якості обліково-аналітичного забезпечення процесу управління діяльністю суб'єктів господарювання.

Облік та аудит повинні забезпечувати прозорість у формуванні фінансових результатів, основними складовими яких є доходи і витрати підприємства, які відображаються в облікових регістрах та фінансовій звітності згідно з прийнятою нормативно-правовою базою.

Стаття присвячена дослідженню проблем обліково-аналітичного забезпечення доходів торговельних підприємств. Окреслено основні проблеми обліково-аналітичного забезпечення доходів підприємницької діяльності підприємств торгівлі та визначені основні шляхи їх вирішення.

Ключові слова: дохід, обліково-аналітичне забезпечення, підприємство, торгівля, аналіз, витрати, результат.

К. Л. Багрій, к.э.н.,

Черновицкий торгово-экономический институт КНТЕУ, г. Черновцы

СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ УЧЕТНО-АНАЛИТИЧЕСКОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ ДОХОДОВ ПРЕДПРИЯТИЙ ТОРГОВЛИ

Аннотация

На современном этапе экономического развития происходят существенные изменения в механизме функционирования предприятий торговли, что обусловлено евроэкономическими реформами, проводимыми в стране. Эти реформы также касаются и системы бухгалтерского учета, согласно которым значительно повышаются требования к полноте и качеству учетно-аналитического обеспечения процесса управления деятельностью субъектов хозяйствования.

Учет и аудит должны обеспечивать прозрачность в формировании финансовых результатов, основными составляющими которых являются доходы и расходы предприятия, отражаются в учетных регистрах и финансовой отчетности в соответствии с принятой нормативно-правовой базой.

Статья посвящена исследованию проблем учетно-аналитического обеспечения доходов торговых предприятий. Определены основные проблемы учетно-аналитического обеспечения доходов предпринимательской деятельности предприятий торговли и обусловлены основные пути их решения.

Ключевые слова: доход, учетно-аналитическое обеспечение, предприятие, торговля, анализ, расходы, результат.

Постановка проблеми. Ефективність кожної управлінської системи залежить від якості інформаційної бази, яка формується і використовується нею. Розмір отриманих доходів визначає економічну стратегію підприємства з

питань управління матеріальними ресурсами та витратами, персоналом підприємства й оплатою його праці, податковою, інвестиційною, дивідендною політикою підприємства.

Проте без достовірної, релевантної, систематизованої належним чином інформації про особливості утворення прибутку підприємства неможливо ефективно управляти процесом його формування. Тому в сучасних умовах зростає роль обліково-аналітичного забезпечення доходів і результатів діяльності торгівельних підприємств як джерела необхідних даних для забезпечення належного протікання процесів формування результатів діяльності суб'єктів господарювання. Приділення уваги цій проблемі дозволить вчасно виявляти перспективні шляхи розвитку підприємств торгівлі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання, пов'язані з проблемами обліково-аналітичного забезпечення доходів торгівельних підприємств та перспективами їх вирішення в Україні, знайшли певне відображення у роботах І. Білоусової [2], Н. Голуб [3], С. Голова [4], В. Дерія [5], Я. Крупки, З. Задорожного, Н. Микитюк [6], Ю. Малюти [7], О. Пляченко [8] та інших вітчизняних учених-економістів.

Проте ці питання настільки широкі, що були й залишаються актуальними для багатьох наукових пошуків. Зокрема, залишаються не повністю вирішеними такі напрями:

- розробка обґрунтованої системи показників доходів і витрат від реалізації;
- визначення концептуальних напрямів комп'ютеризації обліку та аналізу доходів та витрат підприємств торгівлі, розробка практичних методик обліково-аналітичного забезпечення в середовищі електронної обробки даних.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою дослідження є оцінка ефективності системи обліково-аналітичного забезпечення доходів торгівельного підприємства та виявлення шляхів її вдосконалення.

Виклад основного матеріалу. Доходи у кожній сфері суспільного виробництва чи в певній галузі економіки мають свій індивідуальний характер та виступають джерелом покриття матеріальних витрат, амортизації, витрат на оплату праці, відрахувань, непрямих податків тощо. Слід зазначити, що сучасні умови господарювання висувають нові завдання щодо розв'язання проблем обліку операцій із продажу, оскільки існуючі дослідження базуються на класичному підході. Тому деякі аспекти обліку операцій із реалізації продукції у системі управління підприємств потребують, на нашу думку, більш глибокого дослідження, що залежить від особливостей діяльності торгівельних підприємств.

Згідно з П(С)БО 15 «Дохід», дохід – це збільшення активу або зменшення зобов'язання, що зумовлює зростання власного капіталу (за винятком зростання капіталу за рахунок внесків учасників підприємства), за умови, що оцінка доходу може бути достовірно визначена [1].

Фінансовим результатом господарської діяльності підприємства є його прибуток, який в загальному вигляді відображає результати господарювання, продуктивність витрат живої та матеріалізованої праці і тому служить важливою характеристикою ефективності роботи підприємства. Він займає центральне місце в загальній системі вартісних інструментів і важелів управління його економікою. Чим більше підприємство реалізує свою продукцію, тим більший дохід отримує. Отримання доходів – виручки від реалізації продукції (робіт, послуг) – свідчить про те, що продукція підприємства знайшла свого споживача, що вона відповідає вимогам та попиту ринку за ціною, якістю, іншими технічними, функціональними характеристиками та властивостями. Отримання доходів створює основу для самофінансування підприємств за умови, що його розмір достатній для покриття витрат підприємства з реалізації продукції (робіт, послуг) та інших видів діяльності, виконання зобов'язань перед бюджетом та утворення чистого прибутку.

Важливою проблемою обліку доходів підприємства в Україні є проблема повноти та своєчасності їх відображення у системі обліку. Ця проблема досить багатопланова, надзвичайно складна й стосується всього нашого суспільного ладу, особливо системи влади, системи оподаткування й тіньового сегмента економіки. На сьогодні переважна більшість вітчизняних торгівельних підприємств відображає власні витрати і доходи не повністю. Рівень невідображення доходів коливається від 30 до 70 %, а витрат – від 10 до 50 %, тобто витрати відображують більш повно, ніж доходи. Це пов'язано з тим, що витрати важче приховати, адже їх легше проконтролювати, ніж доходи. Найбільший відсоток витрат, що залишається поза обліком, належить до витрат на оплату праці, тому немає нічого дивного, що в науковому обігу з'явився термін «тіньова зарплата». Джерелом коштів для покриття такої заробітної плати виступають «тіньові доходи» [5, с. 17].

З доходів підприємства насамперед занижується виручка від реалізації продукції (робіт, послуг), внаслідок чого значно звужується база для оподаткування підприємств податком на додану вартість.

Ще однією важливою проблемою є проблема забезпечення максимальної оперативності та достатньої аналітичності вихідної інформації про доходи підприємства. Інформація потрібна індивідуальному споживачу в певну мить для вирішення конкретного управлінського завдання. Якщо споживач інформації протягом короткого проміжку часу отримує необхідну йому інформацію у достатньому обсязі, який його цікавить, то проблеми

забезпечення максимальної оперативності інформації для нього будуть вирішені [7, с. 35].

Не менш важливою проблемою обліку доходів підприємства є проблема створення єдиної інформаційної загальнодержавної бази норм і нормативів для обліку та контролю за доходами підприємства. Така інформаційна база вкрай необхідна Україні, адже матеріаломісткість вітчизняної продукції у два-три рази вища, ніж у країнах Заходу. Це може, попри всі інші чинники, означати, що в нашій державі вагома частка списаних на витрати виробництва матеріальних цінностей розкрадається чи насправді використовується на виробництво тіньової продукції. Тіньові витрати сьогодні є основним каталізатором для формування тіньових доходів. Якщо вдасться створити в Україні єдину інформаційну загальнодержавну базу норм і нормативів, то на її основі можна буде розвивати галузеві й відомчі норми та нормативи.

Максимізація прибутку та мінімізація збитків – одна з цілей діяльності будь-якого підприємства. Тому особлива увага в ході аналізу доходів торговельного підприємства приділяється виявленню резервів зростання прибутку і, відповідно, зменшення збитку [2].

Результати аналітичних розрахунків складають інформаційну базу для розробки товарної політики підприємства, пошуку резервів зниження собівартості продукції та підвищення реалізаційної ціни.

У сформованих в Україні ринкових умовах зростає потреба в якісній, достовірній та оперативній інформації. Управління торговельним підприємством неможливе на даний час без використання сучасних інформаційних технологій, персональних комп'ютерів та створення на їх основі автоматизованих робочих місць. Насамперед це стосується обробки облікової інформації, оскільки саме вона цікавить і власника підприємства, і державні служби, і потенційних інвесторів.

Обліково-аналітична інформація формується на засадах функціонального підходу в системі обліково-аналітичного забезпечення, яка є основною складовою системи інформаційного забезпечення управління торговельним підприємством. Ця система як синтез різних видів обліку та аналізу створюється з метою забезпечення інформацією процесу прийняття управлінських рішень та контролю за їх реалізацією, що є передумовою оптимізації управлінських рішень і позитивно впливає на величину фінансових результатів.

Система обліково-аналітичного забезпечення управління підприємством, як впливає із суті її визначення, повинна інтегрувати три підсистеми: облікового забезпечення, аналітичного забезпечення та контролю. Формуючи систему обліково-аналітичного забезпечення управління торговельним

підприємством взагалі та фінансовими результатами зокрема, необхідно враховувати, що будь-яке підприємство не є відособленим, а утворює особливу єдність із зовнішнім середовищем, яке істотно впливає на результати діяльності підприємства і на якість прийняття управлінських рішень. Адаптація системи та окремих її елементів до змін зовнішнього середовища є однією з умов забезпечення стабільності розвитку господарюючих суб'єктів [8].

Узагальнюючи існуючі недоліки в організації бухгалтерського обліку та підсумовуючи результати аналізу, можна надати наступні пропозиції торгівельним підприємствам України, впровадження яких дозволить стабілізувати фінансові результати:

1) прийняти рішення про удосконалення та оптимізацію структури торгівельної діяльності, яка б відповідала потребам ринку та забезпечувала б максимальний обсяг реалізації товарної продукції;

2) послідовно здійснювати автоматизацію обліку та впровадження інформаційних систем і програмного забезпечення на основі конфігурації програми «1С: Бухгалтерія 8.0» для торгівельних підприємств;

3) удосконалити обліково-аналітичне забезпечення управління доходами та фінансовими результатами; передбачити посаду бухгалтера-аналітика, який здійснюватиме управлінський облік з метою забезпечення менеджменту необхідною інформацією для прийняття управлінських рішень і запровадження антикризового управління;

4) доцільно рекомендувати районному управлінню економічного розвитку надавати консультативну допомогу та забезпечувати бухгалтерів торгівельних підприємств необхідною інформацією про стан активно діючого регіонального ринку;

5) маркетинговій службі торгівельних підприємств проводити моніторинг ринку збуту з метою виявлення найбільш вигідних каналів реалізації та інформаційного забезпечення формування цінової політики підприємств; економічній службі розробити систему нормативів для аналізу відхилень фактичних витрат від планових та запровадження режиму економії і забезпечення зниження собівартості, що дозволить задіяти виявлені резерви зростання фінансових результатів та підвищення рентабельності.

Також необхідно значну увагу приділяти аналізу причин негативних фінансових результатів від надзвичайних подій, тобто чітко розрізняти, де було справжнє стихійне лихо, а де – звичайна недбалість, безгосподарність. Недопущення збитків від цих подій є суттєвими резервами зростання доходів торгівельних підприємств [3].

Висновки. Виходячи з вищеперелічених проблем, можна запропонувати такі основні шляхи вдосконалення обліково-аналітичного забезпечення доходів підприємств торгівлі:

- визначити концептуальні напрями комп'ютеризації (розробки програмного забезпечення) обліку доходів підприємства, щоб зменшити можливість приховування доходів;
- створити єдину загальнодержавну (міжгалузеву) базу норм і нормативів для обліку і контролю за доходами підприємств, тому що в Україні велика частка списаних витрат розкрадається або використовується на виробництво тіньової продукції;
- розробити досконалу методичку складання аудиторських робочих документів;
- удосконалити законодавство у сфері фінансового контролю шляхом впровадження прогресивної сучасної форми контролю – аудиту.

Перспективи подальших досліджень проблеми обліково-аналітичного забезпечення доходів торгівельних підприємств дуже широкі і впродовж багатьох років викликатимуть жвавий інтерес у вчених-економістів.

Список використаних джерел:

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід», від 29.11.1999 № 290 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99>.
2. Білоусова І. Методи обліку виробничих витрат і калькулювання собівартості продукції / І. Білоусова // Бухгалтерський облік і аудит. – 2008. – № 9. – С. 3.
3. Голуб Н. М. Вдосконалення обліку доходів відповідно до вимог міжнародних стандартів [Електронний ресурс] / Н. М. Голуб. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/portal/Soc_gum/Vzhdtu_econ/2009_4/7/.
4. Голов С. Ф. Бухгалтерський облік в Україні: аналіз стану та перспективи розвитку : монографія / С. Ф. Голов. – К. : Центр учбової літератури, 2007. – 522 с.
5. Дерій В. Проблеми обліку витрат і доходів підприємства та перспективи їх вирішення в Україні / В. Дерій // Бухгалтерський облік і аудит. – 2008. – № 4. – С. 7-11.
6. Крупка Я. Д. Фінансовий облік : підручник / Я. Д. Крупка, З. В. Задорожний, Н. Я. Микитюк. – Тернопіль : ТНЕУ, 2014. – 418 с.
7. Малюта Ю. В. Проблеми обліку доходу [Електронний ресурс] / Ю. В. Малюта. – Режим доступу: http://www.economyconfer.com.ua/full_article/782/.
8. Пляченко О. С. Проблеми сучасної нормативної бази щодо обліку доходів підприємства в Україні [Електронний ресурс] / О. С. Пляченко. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/5_NMIV_2009/Economics/40620.doc.htm

Konon Bagriy, Candidate of Economic Sciences,
Chernivtsi Trade and Economics Institute of KNTEU, Chernivtsi

IMPROVEMENT OF ACCOUNTING AND ANALYTIC INCOME PROVISION OF TRADING ENTERPRISES

Annotation

At the present stage of economic development significant changes in the mechanism of trade enterprises are happening due to the euro and economic reforms undertaken in the country. These reforms are also applicable to the accounting system under which requirements for completeness and quality of accounting and analytical support to the process management of business entities are greatly increased.

Accounting should ensure transparency in the formation of financial results, key components incomes and expenditures that appear in the accounting records and financial statements in accordance with its legal framework.

The article is devoted to the problems of accounting and analytical support of trade enterprises income. The basic problem of accounting for revenue and analytical business activities of enterprises and key solutions are identify.

Keywords: revenue, accounting and analytical software, company, trading, analysis, costs result.

References:

1. Regulation (Standard) 15 "Revenue" from 29.11.1999 № 290 (2014). Available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99> (in Ukr.).
2. Belousova, I. (2008). Methods of manufacturing cost accounting and calculation of production costs. *Buhhalterskyi oblik i audyt [Accounting and Auditing]*, vol. 9, p. 3 (in Ukr.).
3. Golub, N. (2009). Improving accounting income in accordance with international standards. Available at: [//nbuv.gov.ua/portal/Soc_gum/Vzhdtu_econ/2009_4/7/](http://nbuv.gov.ua/portal/Soc_gum/Vzhdtu_econ/2009_4/7/) (in Ukr.).
4. Holov, S. (2007). *Accounting in Ukraine: analysis and prospects of development*. Center of educational literature, Kyiv (in Ukr.).
5. Derijc, V. (2008). Issues of cost accounting and business income and prospects of their solution in Ukraine. *Buhhalterskyi oblik i audyt [Accounting and Auditing]*, vol. 4, pp. 7-11 (in Ukr.).
6. Krupka, Y., Zadorozhnyy, Z., Mykytiuk, N. (2014). *Finansovyj oblik [Financial Accounting]*. TNEU, Ternopil (in Ukr.).
7. Malyuta, V. (2013). Problems of accounting for revenue. Available at: http://www.economyconfer.com.ua/full_article/782/ (in Ukr.).
8. Plyachenko, O. (2009). Problems in the current regulatory framework for the calculation of business income in Ukraine. Available at: http://www.rusnauka.com/5_NMIV_2009/Economics/40620.doc.htm (in Ukr.).

УДК 06.047

Г. П. Машталяр, к.е.н.,

Чернівецький торговельно-економічний інститут КНТЕУ,
м. Чернівці

ОРГАНІЗАЦІЯ АУДИТУ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ

Анотація

Проаналізовано проблеми аудиту фінансової звітності. Для ефективної організації вибіркового обстеження в аудиті фінансової звітності визначено основні завдання, стадії вибірки та обґрунтовано доцільність застосування розгорнутої формули аудиторського ризику для оцінки вибіркового дослідження. Запропоновано модель аудиту фінансової звітності, яка включає: форми фінансової звітності, елементи фінансової звітності, твердження фінансової звітності. Дана модель дозволить дотримуватись послідовності проведення аудиту. Пріоритетним при розробці програм аудиту визнано визначення аудиторських процедур по суті на рівні тверджень. Обґрунтовано необхідність врегулювання внутрішньофірмових стандартів організації аудиту фінансової звітності, що підвищить ефективність аудиторської перевірки та впевненість користувачів до її достовірності.

Ключові слова: фінансова звітність, твердження фінансової звітності, аудиторська вибірка, аудиторський ризик, програма аудиту, аудиторські докази.